

Magda Peršič

MEDNARODNA KONFERENCA O POLHIH

Hrvatski prirodoslovni muzejeje v Mošćenički Dragi od 9. do 12. oktobra 1996 organiziral 3. Mednarodno konferenco o polhih (*3rd International Conference on Dormice*). Prva konferenca je bila leta 1990 v Nemčiji - Grafenau, druga pa leta 1993 v Italiji, v mestu Fuscaldo Marina. Poleg biološke tematike (sistemizacije in evolucije, morfologije in genetike, fiziologije in hibernacije, biogeografije in ekologije, paleontologije, konservacije) je bila na zadnji konferenci prvič vključena kulturna antropologija in etnoekologija. Magda Peršič, kustodinja v Nouranjskem muzeju, je s prispevkom o *Identiteti polharstva v Sloveniji* z materialnega, socialnega in duhovnega etnološkega vidika predstavila polharstvo, predvsem odnos človeka do polha v preteklosti in sedanjosti. Pri tem je pokazala najstarejše omembe polhanja v pisnih virih, polharsko pravo, načine poljšega lova z različnimi pastmi, ulov polharjev, gospodarski pomen polha v prehrani, noši, zdravilstvu, analizo Valvasorjeve bajke o hudiču, ki pase polhe, etnološko vrednost polhovke, Polharsko društvo Javornik in *Polharsko zbirko* v Pristavi gradu Snežnik. Večina udeležencev se je tako prvič seznanila z bogato polharsko tradicijo v Sloveniji. V diskusiji so se pojavila različna vprašanja, mnenja o etnoekološkem pomenu polhanja, ki seveda vključuje tudi turistično ponudbo.

Nives Ritig-Beljak z zagrebškega Inštituta za etnologijo in folkloristiko je v prispevku o polhu kot stari poslastici hrvaškega kneta na primeru arhivskih receptov poljših jedi predstavila rimski vpliv na kmečko prehrano v Kastvu in okolici. Avtorica je po pričevanjih iz 19. st. ugotovila zmanjšano uporabo polhov v prehrani, prav tako so na zmanjšano uporabo poljšega mesa vplivale lovske omejitve, slab ulov, tako da današnji živilski antropologi ugotavljajo prisotnost poljših specialitet predvsem pri polharjih in njihovih družinah. B. Somek-Machala z Zavoda za etnologijo na Filozofski fakulteti v Zagrebu je v prispevku *Polh v tradicionalni kulturi Hrvatov v Gorskem kotarju in Liki* predstavila različne metode lociranja poljših gnezd, poljšega lova, konservacijo poljšega mesa in pripravo polšje masti v ljudskem zdravilstvu ter potrebnost znanstvene raziskave polšje masti kot ljudske medicine nasploh v farmakologiji.

Med konferenco je bila organizirana enodnevna ekskurzija v Gorski kotar, *Narodni park Risnjak*, Čabar, kjer so si udeleženci lahko ogledali lociranje poljših gnezd, se pogovarjali s polharji o načinih poljšega lova in o polharstvu nasploh, videli Valvasorjevo grafiko polha, ki so jo posebej za to priložnost pripeljali iz Zagreba v Tršče na priložnostno enodnevno razstavo *Od biologije do kuhinje*. Zaradi "sprejema pri čabarskem županu" (beri - zaradi hrvaške težnje po zmanjševanju pomena polharske tradicije v Sloveniji) je ogled *Polharske zbirke* v Pristavi gradu Snežnik odpadel.

Hrvatski prirodoslovni muzejeje organiziral tudi dvodnevno pokonferenčno ekskurzijo na Velebit. Naslednja konferenca o polhih bo leta 1999 v Turčiji (Edirne).

Teja Hlačer

MUSEO NACIONAL DE ANTROPOLOGÍA

Nacionalni antropološki muzej v glavnem mestu Mehike

Vhod v muzej antropologije v glavnem mestu Mehike.

Foto: Teja Hlačer, 16. 2. 1997.

Nacionalni antropološki muzej stoji v največjem parku v mestu Bosque de Chapultepec, kjer je še nekaj svetovno znanih muzejev, živalski vrt in več majhnih jezerc sredi zelenja. Park vsak dan pritegne na tisoče obiskovalcev in je še posebno zanimiv ob nedeljah, ko je v večini muzejev vstop prost. Okrog antropološkega muzeja je vse polno umetnikov, ki se skušajo v svojih znanjih, prodajajo izdelke, ozračje preplavljajo zvoki inštrumentov in vonjave pocestnih prodajalcev hrane. Glavna atrakcija se zdijo Totonak Indijanci, ki izvajajo svoj spektakularni *valadorski ples*, neke vrste *bungie jumping*. Štirje Indijanci se navezani na vrvi vržejo z dvajset metrov visokega droga in se vrtijo, medtem ko eden od plesalcev igra prijetne melodije na vrhu droga. To ponovijo večkrat na dan in nabirajo denar od gledalcev.

Indijanski bog dežja, ki čuva muzej.
Foto: Teja Hlačer, 16. 2. 1997.

Prostorna moderna muzejska zgradba je bila zgrajena v zgodnjih šestdesetih letih tega stoletja in je delo mehiškega arhitekta Pedra Ramireza Vasqueza. Zgradba je štirikotne oblike. Skozi visoka steklena okna vhodne zgradbe se vidi dolgo pravokotno dvorišče, ki je s treh strani obdano z dvonadstropnimi razstavnimi prostori in več kot en kilometer dolgimi hodniki. Sredi dvorišča se dviga ogromna dežniku podobna fontana, ki prijetno ohlaja ozračje. Pred vhodno zgradbo muzeja pa stoji ogromen kamnit kip indijanskega boga dežja, ki čuva muzej. Po pripovedih je ta bog prve dni svoje postavitve pred muzej celemu mestu prinesel močno deževje, ki je vsaj malo umilo onesnaženo mesto.

Muzejski prostori so odprti vsak dan od 9. do 19. ure, ob praznikih in nedeljah od 10. do 18. ure, ob ponedeljkih pa so zaprti. Vstopnine ob nedeljah ni, drugače pa znaša okrog 350 tolarjev, kar pomeni, da je ena najvišjih glede na druge mehiške muzeje. Vanj se vsak dan valijo trume ljudi, ki stojijo v dolgi vrsti pred vhodno muzejsko zgradbo, kajti ob vходу z rentgenom pregledajo vso prtljago, ki jo je nato treba oddati v garderobo.

Muzej ima triindvajset stalnih razstavnih prostorov in enega začasnega, tri avditorije, knjižnico, kavarno z restavracijo, prodajalno knjig, razglednic, kopij muzejskih eksponatov... Tu deluje tudi društvo prijateljev muzeja, ki organizira razne tečaje, koncerte, vodene obiske v španščini, angleščini ali francoščini...

Bog smrti, ki ga Mehičani zelo radi častijo.
Foto: Teja Hlačer, 16. 2. 1997.

Pritlični prostori muzeja so posvečeni mehiškim družbam in civilizacijam pred špansko zasedbo zasedbo Mehike. Sobane v zgornjem nadstropju pa prikazujejo, kako mehiški Indijanci, neposredni potomci predšpanskih civilizacij, živijo danes. Z nekaj izjemami vsaka sekcija zgoraj pokriva isti teritorij kot sekcija pod njo. Tako na primer lahko vidimo mesto Majev Palenque, kakršno je bilo pred 1200 leti, potem pa, ko se povzpemo v prvo nadstropje, vidimo, kako Maji živijo danes.

Spodaj so torej antropološke zbirke, h katerim prištevajo razvoj človeka, arheološke in lingvistične zbirke. Antropološke zbirke so predstavljene v več dvoranah. Vhodi v dvorane so z notranjega dvorišča in pred vsakim je na veliko zapisan zanimiv odlomek iz filozofskega besedila ali pesmi, ki popelje v notranje zbirke. Kar nekaj odlomkov je citiranih iz svete knjige Majev *Popol vuh*. Prva dvorana predstavlja uvod v antropologijo in s pomočjo razstavljenih predmetov obiskovalca uvede v študij antropologije ter predšpanskih kultur nasploh. Potem je tu dvorana, ki prikazuje srednjo Ameriko. Dvorana o izvoru prebivalstva ameriške celine prikazuje dokaze o prvem moškem in prvi ženski v tej hemisferi, razlaga njen prihod iz Azije ter prikaže najdbe v Mehiški dolini. Naslednja dvorana obiskovalca popelje v predklasično obdobje od 1500 let pred našim štetjem do 250 let našega štetja. Prikaže odločilen preobrat nomada in lovca v bolj ustaljenega kmeta v Mehiki okrog 1000 pred našim štetjem. Dvorana Teotihuacan vsebuje modele in makete skrivnostnega mesta, ki je bilo središče prve večje in močne države na zahodni hemisferi. Potem je tu še dvorana o Toltekih, ki so prevladovali v Mehiki od leta 900 do 1200 našega štetja in so imeli glavno mesto Tula blizu sedanjega glavnega mesta Mehike. Na zahodnem koncu dvorišča je dvorana posvečena Mexicom oziroma Aztekom. Tu je razstavljen tudi znani sončni ali koledarski kamen z obrazom sončnega boga Tonatiuh, petimi svetovi, štirimi stranmi neba, dvajsetimi dnevi..., ki so ga našli pod glavnim trgom Zocalo današnjega mehiškega glavnega mesta leta 1790. V dvorani Oaxaca je predstavljena današnja mehiška država, kjer so Zapoteki in Mixteki ustvarili velike umetnine od okrog l. 300 pred našim štetjem pa do 1500 našega štetja. Pomembne civilizacije ob obali Mehiškega zaliva (Olmeki, Totonaki, Huasteki in klasični Veracruz) so predstavljene v dvorani Mehiški zaliv. Dvorana o Majih vsebuje zanimive predmete Majev iz Mehike pa tudi iz Guatemale, Belize in Hondurasa. Dvorana severne Mehike pokriva Casas Grandes v Chihuahua in druge kulture suhega severa. Razvidne so podobnosti z indijanskimi kulturami ameriškega jugozahoda. Zahodna Mehika s kulturami Najarit, Jalisco, Michoacan, Colima in Guerrero državami je predstavljena v zadnji dvorani. Zgornji prostori so posvečeni etnografiji, materialni, socialni in duhovni kulturi danes. Vsaka dvorana prikazuje življenje določenih indijanskih skupin po pokrajinah oziroma državah Mehike. Prva dvorana prikazuje uvod v etnografijo, druge pa pokrajine in ljudstva: Cora-Huichol, Purepecha, Los otomianos, Sierra de Puebla, Oaxaca, Golfo de Mexico, Mayas de tierras bajas, Mayas de tierras altas, Noroeste in Nahuas. Vsaka se dotakne magije, obredov, plesov, glasbe, praznikov, umetnosti, raznoraznih obrti in kmetijstva. Dvorane etnografije trenutno preurejajo, tako da je mogoče videti le del etnografskega oddelka. Oaxaca, topla in sončna država ob Tihem oceanu, ima v svoji skalnati in sušni pokrajini veliko Indijancev, ki so večji različnih obrti. Slovijo po izdelanju sira, čokolade, pijače Maskal, usnjenih izdelkov... Prebivalci Mehiškega zaliva so znani predvsem po ceremonijah in mnogih festivalih. Maji, nekoč veliko bolj številni, z visoko

razvito civilizacijo, se sedaj skušajo v turizmu. Veliko jih je zaposlenih v industriji s sintetičnim blagom in v kmetijstvu z minimalno mehanizacijo. Nahua Indijanci so danes zelo razširjeni po Mehiki in so največje indijansko ljudstvo v tej državi. Nahua so bili starodavni Azteki.

Ta muzej slovi kot eden najboljših antropoloških muzejev na svetu. Res je, da ima veliko eksponatov, ki so zelo zanimivi in izpovedni, ne premore pa nobenih posebnih učinkov moderne muzeološke znanosti, ki bi naredili muzej bolj živ, neposreden do obiskovalcev. To me je kar presenetilo, glede na sloves muzeja. Je klasično zastavljen, z vitrinami, slikami, fotografijami, predmeti, maketami, rekonstrukcijami ter je precej prostoren in pregleden, tako da te zbirke prijetno vodijo skozi prostore. Razlage eksponatov so večinoma samo v španskem jeziku, le pri nekaterih bolj znanih je pojasnilo tudi v angleščini. Vsepovsod je polno varnostnikov in napisov "ne dotikaj se"! Fotografiranje brez bliskavice in snemanje je dovoljeno z doplačilom približno polovične vstopnine. Gibanje obiskovalcev po muzeju je torej zelo nadzorovano, tako da je precej moteče. Zanimivo je, da ob vhodu ne dajejo nikakršnih perspektiv o muzeju, razen če prosite izrecno zanje. Vodič po muzeju pa lahko kupite v prodajalnici muzeja.

Ob nazivu *Nacionalni antropološki muzej* bi bilo pričakovati, da muzej zajema način življenja celotnega mehiškega naroda, torej tudi vseh nedomorodnih, priseljenih belcev, črncev in drugih, katerih vpliv na način življenja mehiške skupnosti je bil in je še zelo močan. Prikazana pa so le indijanska ljudstva, seveda z opazno spremembo načina življenja

Lakandonci, prebivalci deževnega gozda, muzejska postavitev.

Foto: Teja Hlačer, 16. 2. 1997.

po naselitvi Evropejcev.

Muzej je nasploh kot največja zbirka latinskoameriških razstavnih predmetov vsekakor vreden ogleda. Mogočna zbirka priča o bogati zgodovini in kulturi indijanskih ljudstev, ki so se s prihodom Evropejcev pomešala predvsem s špansko kulturo. V tej mešanici pa se še danes veliko domačinov ne znajde in se ponižuje za golo preživetje.

Rekonstrukcija hiše v državi Oaxaca v Mehiki.

Foto: Teja Hlačer, 16. 2. 1997.